

1. Referentie

Referentie	Goris, P. (2000). <i>Op zoek naar de krijtlijnen van een sociaal rechtvaardige veiligheidszorg; analyse van relaties tussen professionele actoren in het kader van geïntegreerde preventieve aanpak van veiligheidsproblemen en achtergestelde woonbuurten</i> . Onuitgegeven doctoraatsverhandeling, K.U.Leuven, OGJC.
Taal	Nederlands
IBSN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Het proefschrift is opgebouwd uit drie delen plus een bundel bijlagen. Deel I is een uitgebreide literatuurstudie. In deel II wordt het op semi-gestructureerde interviews gebaseerde exploratieve onderzoek naar de samenwerkingsrelaties in vier achterstandsbuurtten in verschillende Belgische steden gepresenteerd. Er worden hiervoor 17 buurtgerichte veldwerkers bevestigd. In deel III wordt op basis van dossierstudie, interviews en observaties nader onderzoek gedaan naar de specifieke verhoudingen tussen verschillende actoren binnen het veiligheidsbeleid in één van de eerder behandelde buurtten. Hier worden ook de uitkomsten uit het tweede deel getoetst. In een aparte bundel bijlagen zijn alle brieven en interviews opgenomen die in de empirische delen zijn verwerkt.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Politie & justitie, welzijn
Trefwoord(en)	Achtergestelde woonbuurtten, angst, bezorgdheid, buurtgerichte aanpak, dualisering, emancipatie, geïntegreerde preventie, onveiligheidsgevoelens, professionele en publieke actoren, samenwerkingsproblematiek, slachtofferschap, sociale rechtvaardigheid, straatcriminaliteit, veiligheidsstaat, veiligheidszorg, verhoudingen

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Peter Goris Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie (OGJC) K.U.Leuven Hooverplein 10 3000 Leuven Tel: 016/ 32 53 00 Fax: 016/32 54 63

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	<p>“Welke relaties tussen actoren zijn functioneel in het kader van een sociaal rechtvaardige (buurtgerichte, geïntegreerde) preventieve aanpak van de criminaliteits- en overlastproblematiek in kwetsbare woonbuurtten?”</p> <p>De volgende vragen werden bekomen doorheen het onderzoek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe verhouden relevante buurtgerichte professionele actoren zich ten aanzien van elkaar in het kader van een buurtgerichte preventieve aanpak van veiligheidsproblemen? 2. Welke elementen bepalen de aard van deze verhoudingen? 3. Welke zijn de gevolgen van deze verhoudingen op de veiligheidsproblematiek
-----------------	--

	<p>in de buurt?</p> <p>4. Kan de analyse van de problematiek in termen van welzijnsactoren enerzijds en veiligheidsactoren anderzijds gehandhaafd blijven, of dringt een verdere nuancering zich op?</p> <p>5. Welke zijn de mogelijkheden en beperkingen van coördinatoren en lokale beleidsverantwoordelijken om de beschreven problematische verhoudingen veranderingsgericht aan te pakken en/of de beschreven positieve verhoudingen verder te ontwikkelen?</p>
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	<p>DEEL 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - soort onderzoek: uitgebreide literatuurstudie - schriftelijke afname <p>DEEL 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - soort onderzoek: interpretatief - mondelinge afname - vorm: semi-gestructureerde interviews met open vragen - open antwoordmogelijkheden <p>DEEL 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - soort onderzoek: interpretatief - afname: schriftelijke, mondeling en observaties - vorm: interview met open vragen - open antwoordmogelijkheden
Onderzochte groep	<ul style="list-style-type: none"> - er werden 17 buurtbetrokken veldwerkers bevestigd. Het gaat over professionele en publieke actoren zoals buurtregisseurs, agenten van de gemeentepolitie, rijkswachters, straathoekwerkers, opbouwwerkers, jeugdwerkers en migrantenwerkers. - er wordt een onderscheid gemaakt tussen veiligheidsactoren en welzijnsactoren
Bereik	Nationaal (België)

7. Resultaten

Literatuurstudie	<p>Pragmatisch georiënteerde auteurs achten de problemen tussen de politie en de sociale sector oplosbaar, meer kritische auteurs stellen echter dat structurele machtsverschillen tussen beide partners enerzijds, en de inbedding van deze verschillen in de veiligheidsstaat anderzijds, de authentieke positie en betekenis van de 'sociale sector' zal ondermijnen.</p> <p>Het valt op dat in de literatuur slechts in zeer beperkte mate pogingen aanwezig zijn om</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) een analyse van samenwerking niet langer te beschouwen in de bovenstaande vorm van een dichotomie, en -daarmee verbonden- (2) te ontsnappen aan een vorm van determinisme die gesuggereerd wordt door te wijzen op de bepalende rol van machtsverschillen. <p>Er wordt geconcludeerd dat de samenwerkingsproblematiek op uiteenlopende wijzen wordt geanalyseerd. Een eenduidig theoretisch kader dat als startpunt van een toetsend onderzoek kan dienen, blijkt afwezig. Bovendien blijven de bronnen beperkt, en missen ze veelal een empirische basis. Niet alleen wordt hierdoor het belang van dit onderzoek onderstreept, maar bovendien lijkt het verantwoord empirische en exploratieve kenmerken in de verdere opbouw van het onderzoek centraal te stellen.</p>
Ronde-tafelgesprek	<p>De feedback die op het rondetafelgesprek door de respondenten gegeven werd, werpt ten dele een licht op de actuele status van het onderzoek: enerzijds worden heel wat gepresenteerde inzichten bevestigd en als verrijkend geëvalueerd, anderzijds wordt gewezen op enkele lacunes en beperkingen.</p>
Het eerste empirisch onderzoeksluik	<p>Alle bevestigde actoren zijn het erover eens dat een buurtgerichte preventieve aanpak van veiligheidsproblemen gerealiseerd moet worden door verscheidene actoren. De wens tot een geïntegreerde benadering blijkt echter moeilijk en complex te zijn. Toch blijken noch de machtsverschillen tussen veiligheids- en welzijnsactoren, noch de invloed van algemeen maatschappelijke ontwikkelingen in de richting van een veiligheidsstaat a priori een</p>

	<p>bepalende invloed uit te oefenen op de relaties die beide actoren ten aanzien van elkaar ontwikkelen.</p> <p>Er wordt in de empirische gegevens bevestigd dat de dominantie van de veiligheidsactoren een sleutelcriterium is om problematische ervaringen te onderscheiden van hoopgevende. Tevens stelt het verzamelde materiaal de onderzoeker in staat om deze (wat triviale) stelling verder te nuanceren. De gegevens wijzen namelijk op het belang om relaties tussen welzijns- en veiligheidsactoren te analyseren in termen van een conflict- dan wel consensusmodel. De meerwaarde om relaties tussen welzijns- en veiligheidsactoren te analyseren in termen van een consensus- dan wel een conflictmodel, blijkt vooral uit gevolgen van de beschreven relaties voor de buurt en (bepaalde van) haar bewoners en/of gebruikers. Dankzij dit onderzoek zijn er nu namelijk empirische gegevens die aansluiten bij inzichten uit de literatuurstudie: het ontwikkelen van relaties vanuit een consensusmodel leidt tot een gebrekkige vertegenwoordiging van de belangen van de meest kwetsbare bewoners. Dit riskeert niet alleen verder dualisering en uitsluiting te stimuleren, maar ook een verschuiving en/of verharding van de veiligheidsproblematiek in de hand te werken.</p> <p>Er wordt geconcludeerd dat in het volgend empirisch onderzoeksluik volgende vragen verder bekeken moeten worden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kan de analyse van de problematiek in termen van welzijnsactoren enerzijds en veiligheidsactoren anderzijds gehandhaafd blijven, of dringt een verdere nuancering zich op? <p>Welke zijn de mogelijkheden en beperkingen van coördinatoren en lokale beleidsverantwoordelijken om de beschreven problematische verhoudingen veranderingsgericht aan te pakken en/of de beschreven positieve verhoudingen verder te ontwikkelen?</p>
Handhaving van welzijns- en veiligheidsactoren	<p>In eerste instantie lijken op basis van de verzamelde gegevens de diverse relevante actoren bezwaarlijk op basis van gemeenschappelijke kenmerken gegroepeerd te kunnen worden in de twee gestelde clusters. Integendeel, sommige welzijnactoren blijken standpunten in te nemen die men zou verwachten aan de kant van veiligheidsactoren. Zo vragen bijvoorbeeld het buurtcentrum, het lokaal integratiecentrum en de meisjeswerking meer controle vanwege politie in de buurt, of nog concreter: op vluchtelingen in de buurt. Op het eerste zicht blijkt er dus evidentie te zijn om deze vorm van clustering te verwerpen. Echter, vooral de opvolging in tijd en de aandacht voor de dynamische aspecten van de verhoudingen tussen actoren, brengt de auteur tot een andere conclusie. Dergelijke keuzes en standpuntbepalingen worden namelijk door andere welzijnsactoren (en eigen lokale beleidsverantwoordelijken) ernstig gecontesteerd.</p> <p>Enerzijds kunnen – a fortiori in de veiligheidsstaat – de ‘uitgebroken’ welzijnsactoren nog sterker gaan aanleunen bij het veiligheidsperspectief, anderzijds kunnen zij precies van dit perspectief afstand nemen en terugkeren naar hun oorspronkelijke opdrachten. Uit de verzamelde gegevens kan afgeleid worden dat de uitkomst van deze mechanismen in belangrijke mate bepaald wordt door de onderlinge machtsverhoudingen tussen actoren. De vaststelling dat bijvoorbeeld het buurtwerk sterker gaat nadenken over haar specifieke opdracht en doelgroep en daarbij als aandachtspunt stelt om de meest kwetsbare groepen uit de buurt niet in de kou te laten staan, geeft een aanduiding van de invloed die contesterende actoren en lokale beleidsverantwoordelijken uitoefenen. In situaties waarin de invloed van dergelijke ‘contesterende’ actoren slechts zwak is, kan een heel ander scenario verwacht worden.</p> <p>De interne differentiaties en evoluties binnen de welzijnsactoren werpen niet alleen een beeld op de keuze rond clustering, maar tonen ook de impact van deze interne mechanismen op de verhouding met veiligheidsactoren. Vooraleer gewerkt kan worden aan constructieve verhoudingen met deze actoren, moeten de welzijnsactoren er in slagen om onderling een coherent en eenduidig geheel te vormen dat trouw blijft aan zijn oorspronkelijke principes. Uit de verzamelde gegevens blijkt dat indien aan deze voorwaarde niet voldaan is, de verhoudingen een polariserende vorm aannemen. Indien het buurtwerk zich niet geschikt acht om een forum te creëren waarin op een sociaal rechtvaardige wijze gewerkt kan worden rond alledaagse conflicten tussen bewoners en gebruikers, dan riskeren de pijlers van verdraagzaamheid in de buurt verder te eroderen. De welzijnsactoren die zich richten tot de meest kwetsbare groepen krijgen het dan steeds moeilijker om de belangen van hun doelgroepen onder de aandacht te brengen. Langs de andere kant geeft dit aan de veiligheidsactoren het gevoel enkele lastige taken toebedeeld te krijgen die niet tot hun oorspronkelijk takenpakket behoren. Het voedt het verwijt dat de ‘sociale sector’ niets doet,</p>

	<p>waardoor welzijnsactoren en veiligheidsactoren enkel verder uit elkaar groeien. Tenslotte worden er bevestigd dat bovenstaande mechanismen niet verlopen via structuren of diensten, maar wel via personen. Zowel bij de welzijnsactoren als bij de veiligheidsactoren worden binnen een zelfde dienst verschillende standpunten ingenomen. Vanuit dit perspectief moet elke vorm van clustering met omzichtigheid benaderd worden.</p>
Mogelijkheden en beperkingen	<p>Niet alleen tussen diensten binnen eenzelfde cluster is een vorm van coherente afstemming moeilijk, maar ook binnen eenzelfde dienst worden door verschillende personen afwijkende posities ingenomen (inclusief de gemeentepolitie). Dit gebrek aan eenduidigheid en coherentie op structureel niveau, is een belangrijke rem op het ontwikkelen van constructieve relaties.</p> <p>Hoewel coördinatoren een belangrijke verantwoordelijkheid dragen bij het opstarten en continueren van deze visieontwikkeling, kunnen ook de lokale beleidsverantwoordelijken hun taak hier niet ontlopen. Zij moeten namelijk aan de hand van een globale beleidsvisie en beleidsconcepten de krijtlijnen van dergelijke visieontwikkeling uittekenen en bewaken dat voldoende voorwaarden aanwezig zijn opdat de vooropgestelde profielen van aanwezige actoren kunnen uitmonden in een werkbaar geheel. Hier moet voldoende bewaakt worden dat de keuze voor een bottom-up model niet ontaardt in een situatie waarin bijvoorbeeld lokale beleidsvoerders deze verantwoordelijkheid relativeren en ontlopen. Het is niet wenselijk zondermeer te stellen dat dynamieken ontwikkeld dienen te worden vanuit het veld; het is de taak van lokale beleidsverantwoordelijken om een inspirerend kader aan te bieden waarbinnen deze dynamieken kunnen ontwikkeld worden.</p> <p>Er blijken bovendien op niveau van lokale beleidsvoerders en coördinatoren principiële verschillen te zijn met betrekking tot het profiel en de inzetbaarheid van de verschillende actoren in het kader van een preventieve aanpak van veiligheidsproblemen. Daarnaast wordt er de vaststelling gedaan dat er ook op dit niveau onvoldoende gebruik wordt gemaakt van (bestaande) fora om dergelijke principiële discussiepunten openlijk ter discussie te stellen. Op de verschillende echelons bestaan de besproken overlegmomenten voornamelijk uit een rondvraag en inventaris van activiteiten.</p>

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Van Swaaningen, R., (2002). Besprekingsartikel: veiligheidszorg en sociale rechtvaardigheid. *Tijdschrift voor criminologie*, 44, 89-96.

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Veldwerkers, beleidsmaker en wetenschappers buigen zich meer dan ooit over het vraagstuk van veiligheid en criminaliteit in onze samenleving. Bepaalde problematische buurten in de grootstad trekken hierbij hun bijzondere aandacht. In deze buurten valt vooral de complexe verwevenheid tussen problemen van onveiligheid en processen van onwelzijn op. Wil men deze situatie ombuigen, dan is het duidelijk dat verschillende actoren op verschillende domeinen actief moeten zijn. Zowel veiligheidsactoren, welzijnsactoren als bewoners moeten in dit veld constructief aanwezig zijn.

Het onderzoek tracht dit veld waarop de verschillende actoren elkaar ontmoeten te analyseren, met bijzondere aandacht voor het mogelijke spanningsveld tussen welzijn en veiligheid. Een sleutelcriterium blijkt de keuze om de verhoudingen die tussen deze actoren ontwikkeld worden in functie van een geïntegreerde veiligheidszorg, op te bouwen vanuit een zogenaamd 'conflictmodel'. Het empirisch materiaal levert voldoende overtuigingskracht om kritisch te staan ten aanzien van een samenwerkingsmodel waarin alle partners het eigen perspectief moeten afstemmen ten aanzien van een gemeenschappelijk en bindend criterium, met name het 'samen bouwen aan een veilige buurt'. In een dergelijk 'consensusmodel' moeten vooral de welzijnsactoren hun eigen inbreng zo sterk heroriënteren dat van een eigen perspectief nog nauwelijks sprake kan zijn. Samenwerking wordt vooral een medium om een maximale inzetbaarheid af te dwingen van alle actoren in functie van een zichtbare aanpak van veiligheidsproblemen. Indien welzijnsactoren hun activiteiten te sterk moeten afstemmen op de veiligheidsproblematiek, zoals verwoord door de meest mondige groepen, dan riskeert hun oorspronkelijke sociaal ethische dimensie te eroderen. Samenwerking (in functie van een geïntegreerde preventie) blijkt dan vooral ten koste te gaan van de noden en belangen van de meest kwetsbare groepen. Deze situatie beschreef de onderzoeker vanuit een normatief standpunt als 'sociaal onrechtvaardig'.

Een conflictmodel daarentegen tracht de verblindende kracht van het veiligheidsdiscours te neutraliseren. Hier blijft de eigen inbreng van elke partner wel maximaal gerespecteerd. Vanuit het eigen perspectief treden de verschillende partners in dialoog met elkaar. In deze dialoog is er niet alleen oog voor gemeenschappelijkheid en complementariteit, maar vooral ook voor tegenstellingen. Deze tegenstellingen vormen doorheen de samenwerking geen reden om een bepaalde partner monddood te maken ten voordele van een andere. Integendeel, er wordt een pleidooi gevoerd opdat elke partner –in blijvende communicatie- het eigen perspectief zou versterken en verder uitwerken. Hier schuilt de meerwaarde van samenwerking vooral in het feit dat men leert aanvaarden samen te werken vanuit de vaststelling dat rond bepaalde elementen geen gemeenschappelijke inbreng gevonden kan worden. Van welzijnswerkers wordt dan vooral verwacht dat ze de ontplooiingsmogelijkheden van hun doelgroepen verruimen, zonder dat daaraan a priori criminaliteits- of overlastreducerende effecten gekoppeld worden. Het blijkt dat in dergelijke scenario's een preventief veiligheidsbeleid ontwikkeld kan worden waarbij de beheersing een preventieve aanpak van overlast, criminaliteit en onveiligheid de ontwikkelingsmogelijkheden van de meest kwetsbare groepen niet verder blokkeert.